

تأثیر بین‌المللی حکم با نگرشی به رویه قضایی ایران و انگلیس

حسن جعفری^۱

حمیدرضا علی کرمی^۲

نجاجدعلی الماسی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۷/۰۵

چکیده

هدف از پژوهش پیش رو تأثیر بین‌المللی حکم با نگرشی به رویه قضایی ایران و انگلیس می باشد. که به روش توصیفی-تطبیقی انجام گرفته است. تأثیر بین‌المللی حکم به معنای اجرای حکم حقوقی صادره از یک کشور در کشور دیگری می باشد. اجرای حداکثری احکام حقوقی صادره از کشورهای دیگر، لازمه زندگی امروزی در عرصه بین‌المللی است. نظام حقوقی ایران با پذیرش نظریه عمومی تأثیر بین‌المللی حکم، امکان اجرای احکام کیفری صادره از کشورهای دیگر را فراهم نموده است. رویه قضایی محاکم ایران نیز به نحوی است که با سخت گیری کمتر نسبت به شرایط مقرر در قانون اجرای احکام مدنی در رابطه با اجرای حکم خارجی و تفسیر قانون به نفع شناسایی و اجرای حکم خارجی، زمینه مناسبی برای تأثیر بین‌المللی حکم فراهم کرده است. در انگلستان وجود نظام‌های متعدد قانونی در مورد اجرای احکام خارجی به دلیل تسهیل اجرای احکام خارجی در این کشور بوده است. در این بین قواعد ناشی از اتحادیه اروپا شرایط مناسب تری را برای اجرای احکام خارجی نسبت به قواعد کامن‌لا و قانون اجرای عدالت ۱۹۲۰ و قانون اجرای متقابل ۱۹۳۳ فراهم می کند. مضاف بر اینکه قواعد کامن‌لا در ارتباط با تأثیر بین‌المللی حق که برگرفته از قاعده سابقه می باشد، همسو با نظریه عمومی تأثیر بین‌المللی حکم است.

واژگان کلیدی: حکم، حق، رویه قضایی ایران، رویه قضایی انگلیس.

گروه حقوق، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.^۱

استادیار گروه حقوق، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.^۲

گروه حقوق، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران. (استاد تمام)^۳

چنانچه کشورها بخواهند در زمینه‌ی بین‌المللی موفق باشند، می‌بایست سیستم قضایی فعلی خود را به سطح و حد استانداردهای جهانی نزدیک‌تر کنند. به هر حال امروزه شناسایی بعضی از احکام صادره از دادگاه‌های خارجی، به صورت یکی از واقعیات اجتناب ناپذیر زندگی بین‌المللی درآمده است و به همین جهت اکثریت کشورها با درک این ضرورت، کوشیده‌اند تا از طریق تصویب قوانین و مقررات یا با ایجاد و تثبیت رویه قضایی، امکان شناسایی و اجرای احکام خارجی را در قلمروی خود فراهم نمایند. البته این بدان معنا نیست که کشورها خود را ملزم به شناسایی و اجرای بی‌قید و شرط احکام خارجی بدانند، بلکه هدف این است که با رعایت شرایطی، امکان اجرای احکام مربوط به حقوق مکتسبه‌ی خارجی فراهم آید و بدین وسیله به مسأله‌ی شناسایی و اعتبار حقوق مکتسبه افراد توجه شده و راه برای توسعه‌ی بیشتر حقوق بین‌الملل خصوصی باز و هموار گردد. بحث تأثیر بین‌المللی حق در کشور انگلستان از اهمیت خاصی برخوردار است و اعمال و اجرای تئوری حقوق مکتسبه در این کشور از یک طرف ریشه در قواعد کامن‌لا دارد و از طرف دیگر وضعیت تاریخی و حقوقی کشورهای مشترک المنافع و همچنین عضویت انگلستان در اتحادیه اروپا و سپس بحث خروج از آن به شدت این موضوع را تحت تأثیر قرار داده است. در حالیکه نقش رویه قضایی در انگلستان در حوزه تأثیر بین‌المللی حکم، نقش سازنده‌ای بوده است و بخش مهمی از قواعد حقوقی موجود در انگلستان در مورد تأثیر بین‌المللی حکم، برخاسته از رویه قضایی است، در ایران این نقش منفعل بوده است، صدور برخی از آرا در سال‌های اخیر، نشان از تمایل رویه قضایی به ایفای نقش مهم‌تر و اساسی‌تر در این حوزه دارد که این مقاله درصدد بررسی چگونگی ایفای این نقش و کمک به تقویت آن است و در این بین مسأله اصلی این است که راهکارهای تأثیر بین‌المللی حداکثری حکم با بهره‌گیری از یافته‌های رویه قضایی در ایران و انگلستان چه هستند؟

۱. مفهوم شناسایی

۱-۱. مفهوم تأثیر بین‌المللی حق و حکم

تعارض قوانین در «حقوق داخلی، فقه و حقوق بین‌الملل خصوصی وجود دارد.» (دانش پژوه، ۱۳۹۳، ۱۳۵) برای تعارض قوانین در زمان، پیه از عبارت «شناسایی بین‌المللی حقوق مکتسبه» نی بویه^۱ از عبارت «تأثیر بین‌المللی حقوق» و بارتن هم از عبارت «تعارض‌های متحرک» استفاده کرد. در این بین اصطلاح «تعارض‌های متحرک» معروف‌تر از بقیه است. (الماسی، ۱۴۰۰، ۱۰۳) از نظر لغوی مفهوم حقوق مکتسبه^۲ یعنی حق کسب شده، حق تحصیل شده و حق به دست آمده می‌باشد. اصطلاحاً به هر حقی که به موجب قانون سابق برای شخص یا اشخاصی ایجاد شده باشد، حق مکتسب اطلاق می‌گردد. «حقوق مکتسبه» یا همان «acquired rights» در نظام حقوقی انگلستان، معنای بسیار خاص و ویژه‌تری نسبت به ایران پیدا می‌کند. در انگلستان، وضعیت حقوق مکتسبه ابعاد بسیار گسترده‌تری دارد. از یک طرف بحث «کشورهای مشترک المنافع»^۳ چهارچوب همکاری کشورهای این ارگان بر اساس اعلامیه سنگاپور حول توسعه ارزشهای مشترک مانند حقوق بشر، حکومت قانون، آزادی‌های فردی، برابری، دموکراسی، تجارت آزاد، صلح جهانی و همکاری‌های چند جانبه است. (Paren et al., ۲۰۰۳، ۵۶) چگونگی رعایت حقوق مکتسبه اتباع این کشورها

^۱ Ni boyet

^۲ Acquired rights

^۳ Commonwealth of Nations

در انگلستان، خود موضوعی مستقل و جداگانه است. «یکی از دغدغه‌های مهم خروج از اتحادیه اروپا، مسائل مرتبط با حقوق مکتسبه بوده است.» (Aikens, ۲۰۱۶، ۱)

۳-۱. مفهوم رویه قضایی

عقلانیت در این است که دادگاه‌ها «با موارد مشابه به صورت مشابه برخورد کنند.» (پژوهشگاه قوه قضاییه، ۱۳۹۵، ۱۶۲) در حقوق انگلستان منظور از رویه قضایی که از نظر لغوی با کلمه «precedent» مشخص می‌شود و از آن با عنوان سابقه قضایی یاد شده است، تنها یک حکم است که از دادگاه صادر می‌شود و به تنهایی موجد قاعده حقوقی می‌باشد و با توجه به سلسله مراتب دادگاهها، در شرایط معین برای سایر دادگاهها در تصمیم‌گیری راجع به یک پرونده مشابه الزام آور است. رویه قضایی در حقوق انگلیس اولین و مهمترین منبع رسمی حقوق است و دارای قدرتی هم ردیف با قانون در کشورهای نظام حقوق نوشته است. (خواجه‌بوی، ۱۳۹۷، ۴) «شناخت حقوق انگلستان بدون شناخت رویه قضایی ممکن نیست.» (چایلدز، ۱۳۸۸، ۹)

برخلاف «شرح و توضیح اضافی قاضی»^۱ در خصوص مسائل متفاوت دعوا، مثلاً قاضی می‌گوید اگر وقایع دعوا به نحو دیگری بود، آنطور حکم می‌کرد که الزام آور نیز نمی‌باشد، ولی استنباط دقیق و تشخیص «عناصر در دعاوی مشابه»^۲ یا همان «دلیل تصمیم» لازم الاجرا بوده و قاعده‌ی سابقه را در انگلستان تشکیل می‌دهد. این رویه اساس نظام حقوقی «حقوق عرفی»^۳ را پدید آورد. مجموعه این عرف‌ها که در تصمیمات قضات مورد استناد قرار گرفته بود، مدون گردید و تصمیمات جدید قضات نیز در دعاوی جدید جمع شد و «گزارشات حقوقی»^۴ بدین صورت تدوین شد که امروزه منابع حقوقی انگلیس و کشورهای کامن‌لو را تشکیل می‌دهد. «تداوم نظام حقوقی انگلستان به همین پویایی قاعده سابقه وابسته است.» (Garner at al., ۲۰۱۶، ۱۲۳) مطالعه نظام حقوقی متنی بر قاعده سابقه، برای حقوقدان‌هایی که در مکتب حقوق رومی ژرمنی پرورش یافته‌اند، می‌تواند ابعاد جدیدی را ایجاد نماید، همانطور که «دکترین قاعده سابقه انگلستان بر تفکرات جوامع اروپایی دیگر تأثیر گذاشته است.» (Cross and Harris, ۱۹۹۱، ۳)

۲. تأثیر بین‌المللی حکم در ایران

برای اینکه یک حکم صادره از کشورهای دیگر در ایران، منشأ اثر بوده و بتواند اجرا شود، ضمن شناخت تفاوت شناسایی حکم با اجرای آن، باید شرایط لازم برای تأثیر حکم، موانع تأثیر بین‌المللی حکم و همچنین نحوه تأثیر بین‌المللی حکم در رویه قضایی را بررسی نماییم.

۱-۲. مرجع صالح برای تقاضای اجرای حکم خارجی

ماده ۱۷۰ قانون اجرای احکام مدنی مرجع تقاضای اجرای حکم را، دادگاه شهرستان محل اقامت یا محل سکونت محکوم علیه دانسته است و ذکر کرده که اگر محل اقامت یا محل سکونت محکوم علیه در ایران معلوم نباشد، دادگاه شهرستان تهران صالح است. تقاضای اجرای حکم خارجی صرفاً با درخواست به دادگاه شهرستان محل اقامت یا سکونت محکوم علیه امکان پذیر است

^۱ obiter dictum

^۲ ratio decidendi

^۳ common law

^۴ Law Reports

و نیازی به تقدیم دادخواست و پرداخت هزینه دادرسی نیست.» (مردانی و قهرمان، ۱۳۹۸، ۲۷۴) در حال حاضر که سیستم دادگاه‌های عمومی حاکم است، مرجع تقاضای اجرای این حکم، این دادگاه است به شرط اینکه محل استقرار این دادگاه حوزه قضایی بخش نباشد. بنابراین دادگاه‌های عمومی بخش؛ صلاحیت صدور دستور اجرای حکم دادگاه خارجی را ندارند. بلکه امر راجع است به دادگاه عمومی شهرستانی که حوزه بخش از توابع آن می‌باشد.» (مهاجری، ۱۳۹۳، ۳۰۸) پس دادگاه عمومی حقوقی صلاحیت اجرای حکم دادگاه خارجی را خواهد داشت که این دادگاه، دادگاه عمومی حقوقی محل اقامت خوانده است یا اگر خوانده محل اقامت نداشت، دادگاه عمومی حقوقی محل سکونت او می‌باشد. ملاک در اجرای احکام خارجی ماده ۱۷۰ قانون اجرای احکام مدنی می‌باشد و در صورتی که محکوم علیه مقیم یا ساکن ایران نباشد ولی دارای اموالی باشد به دلیل سکوت ماده ۱۷۰ در این زمینه مقررات ماده ۱۱ قانون آیین دادرسی مدنی حکمفرما خواهد شد.» (همان، ۳۱۰).

۲-۲. شرایط تأثیر بین‌المللی حکم در ایران

با جمع مواد ۹۷۲ و ۹۷۴ قانون مدنی و مواد ۱۶۹ به بعد قانون اجرای احکام مدنی می‌توان تحقق شرایط زیر را برای اجرای احکام خارجی با چشم پوشی از مقررات عهدی ایران با کشورهای مختلف دانست. علیهذا جهت فهم بیشتر موضوع و روشن شدن تفاوت‌های موجود میان اجرای احکام قضایی کشورهای که با دولت ایران معاهده‌ی قضایی منعقد نموده‌اند با اجرای احکام قضایی سایر کشورها، بیان اجمالی مقررات لازم الاجرای قوانین داخلی ضروری است.

۲-۳. مسائل شکلی اجرای حکم خارجی

در ارتباط با شناسایی و اجرای حکم خارجی در ایران، مسائل شکلی رسیدگی هم از اهمیت خاص خود برخوردار است. به طور کلی تقاضانامه اجرای حکم به یکی از شعب برای اجرا، ارجاع می‌شود.» (مهاجری، ۱۳۹۳، ۳۰۹) رسیدگی در جلسه اداری «جلسه‌ای که برای اخذ یک تصمیم اداری تشکیل می‌شود نه تصمیم قضای.» (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۶، ۱۹۸) یا همان «جلسه‌ای است که بدون اخطار و برای امر یک غیر ترافیعی.» و در «وقت فوق العاده» (حیاتی، ۱۳۹۸، ۳۴۹) صورت می‌گیرد. دادگاه بایستی در جلسه اداری فوق العاده، به بررسی تقاضا و مدارک ضمیمه بپردازد و در صورت پذیرش؛ قرار قبول تقاضا و قابل اجرا بودن حکم را صادر نماید. ولی اگر قاضی بعد از بررسی تقاضانامه و پیوست‌های آن، به این نتیجه رسید که حکم مورد نظر با موارد هشت گانه ماده ۱۶۹ در تعارض است یا اینکه برخلاف عهدنامه‌های منعقد شده دولت ایران می‌باشد، بایستی با ذکر علل و جهات، رد تقاضا را اعلام نماید.» (اندی، ۱۳۹۰، ۷۶) «پس از آنکه دستور اجرای حکم صادر شد، اجرای حکم مطابق قانون اجرای احکام مدنی صورت می‌گیرد.» (حیاتی، ۱۳۹۸، ۳۴۸) در موارد سکوت قانون اجرای احکام مدنی «با وحدت مناط از ماده ۵۴ و ۵۶ قانون آیین دادرسی مدنی می‌توان به رفع موارد سکوت از قانون اجرای احکام مدنی باید پرداخت.» (اندی، ۱۳۹۰، ۷۶)

۲-۴. تأثیر بین‌المللی حکم در آیینه رویه قضایی محاکم ایران

رویه قضایی محاکم ایران، در ارتباط با موضوع تأثیر بین‌المللی حکم، قابل توجه است. با مطالعه آرای صادره در این در رویه محاکم حقوقی ایران، که البته آرای بسیار زیادی نیستند، وضعیت تأثیر بین‌المللی حکم را از منظر رویه قضایی در عناوین ذیل می‌توان بیان کرد.

۳. تأثیر بین‌المللی حکم انگلستان

نظام حقوقی انگلستان از حیث شیوه تأثیر بین‌المللی حکم بسیار خاص است و دلیل این امر نیز وجود نظام‌های قانونی متعدد در این کشور است. از طرف دیگر نقش رویه قضایی انگلیس در تکوین نظام تأثیر بین‌المللی حکم در این کشور بسیار پر رنگ بوده است. برای شناخت این نظام، باید در چند بند به آن پردازیم.

۱-۳. تعدد نظام قانونی حاکم بر تأثیر بین‌المللی حکم در انگلستان

تعدد نظام حقوقی حاکم در انگلستان، یعنی اینکه شیوه اجرای حکم خارجی در انگلستان، بستگی به این دارد که حکم در کدام کشور صادر شده باشد و براساس کشور صادرکننده حکم، نظام حقوقی حاکم بر شناسایی و اجرای آن در انگلستان، متفاوت است.

۲-۳. «ثبت»، «شناسایی» و «اجرای حکم خارجی

از لحاظ نظری اجرای احکام خارجی در انگلستان بر اساس نظریه نزاکت بین‌المللی^۱ استوار بود. قضات انگلیسی معتقد بودند هر ملتی باید حقوق ملت‌های دیگر را محترم شمرده و به آنها احترام بگذارد. در واقع این نظریه ناشی از ترس از عدم اجرای احکام دادگاه‌های انگلیس در خارج از کشور بود. (بردبار، ۱۳۸۶، ۱۳۷) در قرن نوزدهم نظریه نزاکت جای خود را به «نظریه تعهد»^۲ داد که در دعوی راسل علیه اسمیت^۳ و همچنین دعوی ویلیامز علیه جونز^۴ توسط قاضی بارک ارائه شد. قاضی بلک برن این نظریه را در چندین پرونده مورد تأیید قرار داد.^۵ چشایر هم این تئوری را مورد پذیرش قرار داده است. («Cheshire, ۱۹۷۹, ۶۳۱») امروزه از نظر تئوری اجرای احکام خارجی در انگلستان، بیشتر تابع نظریه‌های بین‌الملل‌گرا است.

رویکرد به احکام خارجی به شدت تحت تأثیر تلاش‌های فزاینده و تشدید شده دولت‌ها و دادگاه‌ها برای بهبود همکاری در زمینه به رسمیت شناختن و اجرای احکام قرار گرفته است و از سوی دیگر، ترتیبات قانونی حاکم بر این مسائل پس از خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا، یعنی برگزیت مسائل جدیدی را مطرح کرده است. این که کدام رژیم بین‌المللی بر مسائل مربوط به به رسمیت شناختن و اجرای احکام بین بریتانیا و سایر کشورها حاکم خواهد بود، فقط موضوع بریتانیا نیست. از آنجایی که بریتانیا یکی از اقتصادهای بزرگ جهان و یکی از محبوب‌ترین مراکز حل و فصل اختلافات بین‌المللی است، رژیم حاکم بر صلاحیت قضایی و اجرای احکام بین بریتانیا و مهم‌ترین شریک تجاری آن و بزرگترین بلوک تجاری جهان، اتحادیه اروپا است و با سایر کشورها، برای طرفین دعوی در سراسر جهان از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. («Browne and Watret, ۲۰۲۱, ۲») شیوه شناسایی هر کدام از نظام‌های حقوقی حاکم متفاوت از دیگری است.

۳-۳. اقامه دعوی برای اجرای حکم در انگلستان

در مورد اقامه دعوی برای اجرای حکم خارجی در انگلستان، چند مقوله مختلف باید مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۳-۳. دوره‌های محدودیت برای تقاضای اجرای حکم خارجی

^۱ The principle of comity.

^۲ The obligation theory.

^۳ Russell V. Smyth (۱۸۴۲-۹ M.& W. ۸۱۰-۸۱۹).

^۴ Williams V. Jones (۱۸۴۵ - ۱۳ M & W. ۶۲۸-۶۳۳).

^۵ Godard V.Gray (۱۸۷۶ - L.R. ۶Q.B. ۱۳۹, ۱۴۹-۱۵۰) and Schibsky V.Westenhilz (۱۸۷۰ - L. R. ۶Q.B. ۱۵۵).

در این جا سؤال این است که، مدت محدودیت اجرای حکم خارجی چقدر است؟ بسته به اینکه کدام مجموعه قوانین برای شناسایی و اجرای احکام اعمال می‌شود، دوره‌های محدودیت متفاوتی اعمال می‌شود.

۳-۳-۱. رژیم اتحادیه اروپا

طبق اسناد مختلف اتحادیه اروپا معمولاً هیچ دوره محدودیت مشخصی وجود ندارد، اما حکم همچنان باید در حوزه قضایی که در آن اخذ شده قابل اجرا باشد. در پرونده ای^۱ دیوان دادگستری اتحادیه اروپا (CJEU) تأیید کرد که قابل اجرا بودن یک حکم در کشور مبدأ، پیش شرط اجرای آن در یکی دیگر از کشورهای عضو است.

۳-۳-۲. قانون اداره دادگستری ۱۹۲۰

بخش ۹ (۱) قانون اداره دادگستری ۱۹۲۰ مقرر می‌دارد که درخواست ثبت حکم باید ظرف ۱۲ ماه از تاریخ صدور حکم انجام شود. با این حال، دادگاه اختیار دارد که مدت طولانی‌تری را در نظر بگیرد. برای مثال، در پرونده ای^۲ اقداماتی که برای اجرای حکم صادره در نیجریه انجام شد به اشتباه تحت قانون احکام خارجی (اجرای متقابل) ۱۹۳۳ مطرح شد، اما دیوان عالی به مدعیان اجازه داد تا درخواست خود را برای رسیدگی به قانون ۱۹۲۰ اصلاح کنند، حتی اگر مدت ۱۲ ماه منقضی شده بود. (Browne and

Watret, ۲۰۲۱، ۱۰)

۳-۳-۳. کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵

بند ۳ ماده ۸ کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ ایجاب می‌کند که حکم خارجی همچنان باید در حوزه قضایی که در آن اخذ شده قابل اجرا باشد.

۳-۳-۴. قانون احکام خارجی ۱۹۳۳

حداکثر ظرف شش سال پس از صدور حکم قطعی خارجی، می‌توان اجرای آن را در انگلیس مطالبه کرد.

۳-۳-۵. قواعد کامن‌لا

بخش ۲۴ (۱) قانون محدودیت ۱۹۸۰ مقرر می‌دارد که اقدام برای اجرای حکم خارجی بر اساس قوانین کامن‌لا باید ظرف شش سال از تاریخی که حکم خارجی لازم‌الاجرا می‌شود، شروع شود. (Browne and Watret, ۲۰۲۱، ۱۱)

۳-۳-۲. انواع حکم قابل اجرا

به طور کلی، احکام غیر پولی خارجی تنها در صورتی در بریتانیا قابل اجرا هستند که در چارچوب رژیم اتحادیه اروپا یا کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ قرار گیرند. بر اساس قوانین کامن‌لا و سایر طرح‌های قانونی، تنها احکام پولی که قطعی و لازم‌الاجراء هستند قابل اجرا هستند.

۳-۳-۱. رژیم اتحادیه اروپا

اسناد اتحادیه اروپا اجرای هر حکمی را در یک موضوع مدنی یا تجاری که توسط دادگاه یا دادگاه یک کشور متعاقد صادر می‌شود، قابل اجرا می‌داند.

۳-۳-۲. قانون اداره دادگستری ۱۹۲۰

این قانون، هر حکم یا دستوری را در دعاوی مدنی که در آن وجهی به عنوان حکم صادر شده، پوشش می‌دهد.

^۱ C-۴۲۰/۰۷ Apostolides v Orams [۲۰۰۹] ECR I-۰۳۵۷۱, [۲۰۱۱] ۲ WLR ۳۲۴.

^۲ Ogelegbanwei v President of the Federal Republic of Nigeria [۲۰۱۶] EWHC ۸ (QB)

۳-۲-۳-۳. کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵

کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ در مورد تصمیمات نهایی در مورد ماهیت اعمال می‌شود، اما معافیت موقت، دستور موقت یا حمایتی را شامل نمی‌شود. بند ۱ ماده ۱۱ کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ اجازه می‌دهد که تشخیص و اجرای حکمی در صورتی که خسارات تنبیهی یا نمونه‌ای^۱ را مورد حکم قرار داده است، نپذیرفته و رد نماید.

۳-۲-۳-۴. قانون احکام خارجی ۱۹۳۳

این قانون احکام یا دستورات صادر شده توسط دادگاه شناخته شده در دعاوی مدنی یا در دادرسی کیفری را برای مبلغی پول در رابطه با غرامت یا خسارت وارده به شخص آسیب دیده، می‌پذیرد. حکم صادره باید همچنین حقوق و تعهدات طرفین را به طور قطعی تعیین کند.

۳-۲-۳-۵. قواعد کامن‌لا

در کامن‌لا، حکم باید بین طرفین قطعی باشد و برای مبلغی معین باشد. دادگاه استیناف اعلام کرده است که یک حکم خارجی در صورتی قطعی و لازم‌الاجرا تلقی می‌شود که «طرف ناموفق را از طرح دعوی جدید در حوزه قضایی خارج‌باز می‌دارد»^۲ با این حال، این واقعیت که حکم قابل تجدیدنظر در حوزه قضایی خارجی است لزوماً مانع از اجرای آن در بریتانیا نمی‌شود. معافیت دستوری یا احکام موقت در قانون کامن‌لا به رسمیت شناخته یا اجرا نخواهد شد. (Browne and Watret, ۲۰۲۱, ۱۳)

۳-۳-۳. دادگاه صالح

آیا پرونده‌هایی که به دنبال اجرای احکام خارجی هستند باید در دادگاه خاصی مطرح شوند؟ دادرسی برای به رسمیت شناختن و اجرای احکام خارجی باید در دادگاه عالی در انگلستان و ولز، مطرح شود. در این جا شاهد این هستیم که فارغ از منبع قانونی شناسایی که کدام است، دادگاه صالح در انگلستان و ولز، دادگاه عالی است.

۳-۳-۴. شرایط مورد بررسی توسط دادگاه

دادگاه انگلیسی عموماً به ماهیت حکم خارجی ورود پیدا نخواهد کرد. نمی‌توان حکم خارجی را بر اساس ماهیت آن، چه از نظر واقعی و چه از نظر حقوقی، لغو کرد، حتی اگر دادگاه انگلیسی بتواند متقاعد شود که تصمیم دادگاه خارجی از نظر قانونی اشتباه بوده است. برای اینکه یک حکم خارجی به رسمیت شناخته شود، تنها چیزی که لازم است این است که:

۱. دادگاه خارجی بر اساس قواعد تعارض قوانین انگلیسی صلاحیت دار شناخته شود. (Dougans, ۲۰۱۴, ۲۵)

۲. حکم قطعی و غیرقابل تجدیدنظر در ماهیت باشد. حکم باید در دادگاهی که آن را صادر کرده است قطعی و غیرقابل تجدیدنظر باشد. این بدان معناست که دستور باید یک دستور قطعی باشد نه یک دستور موقت و دادگاهی که تصمیم را گرفته است حق تغییر، اصلاح یا لغو تصمیم را ندارد. به عنوان نمونه در این دعوی، ادعای آئروفلوت در انگلستان برای اجرای حکم صادره در روسیه از طریق رسیدگی اختصاری رد شد. اعلام شد که حکم صادره در روسیه نمی‌تواند قطعی تلقی شود. در این پرونده، دادگاه استیناف رویکردی را که باید هنگام بررسی قطعی و الزام آور بودن حکم خارجی برای اهداف شناسایی و اجرای حکم خارجی اتخاذ شود، روشن کرد. معیار این است که آیا حکم قبلی، طرف ناموفق را از طرح دعوی جدید در حوزه قضایی

^۱ awards exemplary or punitive damages

^۲ Joint Stock Company 'Aeroflot-Russian Airlines' v Berezovsky and Glushkov [۲۰۱۴] EWCA Civ ۲۰)

اصلی منع می‌کند یا خیر؟

۳. ادعا باید ماهیت پولی داشته باشد. ماهیت پولی خاص ادعا^۱ یعنی اینکه، ادعا باید برای مبلغ معینی باشد. اگر بتوان آن را با یک فرآیند ساده حسابی مانند محاسبه نرخ بهره روزانه در یک حکم، مشخص کرد، برای این اهداف به اندازه کافی قطعی تلقی می‌شود.» (Dougans, ۲۰۱۴, ۲۸)

۳-۳-۵. ورود دادگاه به صلاحیت دادگاه صادر کننده حکم

مسئله این است که آیا دادگاه انگلیسی که به درخواست اجرای حکم خارجی رسیدگی می‌کند، این اجازه را دارد تا صلاحیت دادگاه خارجی صادرکننده حکم را مورد بررسی قرار دهد؟.

در مورد صلاحیت شخصی، سؤال این است که آیا دادگاه صلاحیت شخصی بر خواننده داشته است یا خیر و اگر چنین است، این شرط چگونه برآورده می‌شود؟

۱. رژیم اتحادیه اروپا

حوزه بسیار محدودی برای دادگاه‌های انگلیسی برای تحقیق در مورد صلاحیت دادگاه مبدأ در رابطه با حکم خارجی که تحت رژیم اتحادیه اروپا قرار دارد، وجود دارد.

۲. کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵

کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ مستلزم انتخاب انحصاری توافق دادگاه به نفع دولت متعاقد مجری است.

۳. قواعد کامن‌لا

وضعیت در قواعد کامن‌لا متفاوت است. برای اینکه یک حکم خارجی به رسمیت شناخته و اجرا شود، دادگاه مبدأ باید طبق قواعد تعارض قوانین انگلیسی صلاحیت دار شناخته شود. صلاحیت دار شناخته شدن دادگاه مبدأ به موجب قواعد کامن‌لا از طرق مختلفی قابل احراز است

۴. سایر طرح‌های قانونی

در مورد صلاحیت موضوعی^۲ یعنی دادگاه صادرکننده حکم، صلاحیت موضوعی در مورد اختلاف را داشته است یا خیر و اگر چنین است، این شرط چگونه برآورده می‌شود؟ در انگلستان، موضوع حکم خارجی تنها بر اساس رژیم اتحادیه اروپا و کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ تعیین کننده است. این امر به این دلیل است که مقررات بروکسل ۲۰۱۲، مقررات بروکسل ۲۰۰۱ و کنوانسیون لوگانو ۲۰۰۷ موضوعات خاصی از جمله درآمد، امور گمرکی، امور اداری، احوال شخصیه، امور زناشویی، وصیت و جانشینی، ورشکستگی و داوری را از دامنه کاربرد خود خارج می‌کنند. روابطی که با تعهدات ازدواج و نفقه مرتبط است نیز تحت قانون بروکسل ۲۰۱۲ مستثنی شده‌اند. همچنین مقررات خاصی برای صلاحیت قضایی در رابطه با موضوعات خاصی از جمله بیمه، قراردادهای مصرف کننده و قراردادهای کار وجود دارد.

۳-۴. دفاع خواننده در قبال تأثیر بین‌المللی حکم

^۱ Specific monetary nature of the claim

^۲ Subject-matter jurisdiction

آیا خواننده می‌تواند دفاع‌های مبتنی بر صلاحیت را در ارتباط با حکم صادر شده در حوزه قضایی خارجی مطرح کند، یا اینکه خواننده فقط دلایل محدودی برای اعتراض به یک حکم خارجی دارد؟ به طور کلی، دادگاه‌های بریتانیا به یک حکم خارجی که به طور معتبر به دست آمده است، عمل می‌کنند و در مورد اشتباهات واقعی یا قانونی در تصمیم اولیه تحقیق نمی‌کنند. در این خصوص باید رفتار نظام‌های حقوق مختلف حاکم بر انگلستان را بررسی کنیم.

۳-۴-۱. رژیم اتحادیه اروپا

اسناد اتحادیه اروپا شامل ممنوعیت‌های صریح در مورد بررسی ماهیت یک حکم از یک کشور عضو دیگر است.

۳-۴-۲. قانون اداره عدالت ۱۹۲۰

بر اساس قانون اداره عدالت ۱۹۲۰ صلاحیت دادگاه برای شناسایی یک حکم خارجی، اختیاری است. دادگاه اگر عادلانه بداند که حکم باید در بریتانیا اجرا شود، حکم به اجرا می‌دهد. این زمینه را برای بررسی مبتنی بر شایستگی فراهم می‌کند.

۳-۴-۳. کنوانسیون لاهه در مورد قراردادهای انتخاب دادگاه ۲۰۰۵

کنوانسیون لاهه ۲۰۰۵ دلایل محدودی را تعیین می‌کند که بر اساس آنها می‌توان از شناسایی یا اجرای خودداری کرد (ماده ۸). این موارد در ماده ۹ آمده است. این به صراحت بررسی ماهیت احکام را ممنوع می‌کند (ماده ۸(۱)).

۳-۴-۴. سایر رژیم‌های قانونی

قانون احکام خارجی ۱۹۳۳ مقرراتی را برای عدم شناسایی، در شرایطی که دادگاه اصلی فاقد صلاحیت است، حکم با تقلب صادر شده است، درخواست تجدید نظر در حال بررسی است یا محکوم علیه تصمیم دارد تا حکمی مغایر آن ارائه دهد، دارد. همچنین زمانی که حکم مغایر با نظم عمومی بریتانیا است، یا این که حکم برای خسارت‌های متعدد است، می‌تواند از شناسایی آن خودداری کند.

۳-۴-۵. قواعد کامن‌لا

در کامن‌لا، شناسایی حکم اختیاری است. زمانی که دادگاه خارجی بر اساس قواعد مربوط به تعارض قوانین انگلستان فاقد صلاحیت باشد، یا حکم با تقلب به دست آمده باشد، یا مغایر با نظم عمومی در انگلستان یا با الزامات عدالت طبیعی باشد، دادگاه‌های انگلستان آن را شناسایی نمی‌کنند. بر اساس بخش ۳۲(۱) قانون صلاحیت و احکام مدنی ۱۹۸۲^۱، یک حکم خارجی در صورتی که بر خلاف یک صلاحیت معتبر یا شرط داوری صادر شده باشد، قابل شناسایی نیست، دادگاه بریتانیا بعید است که از به رسمیت شناختن یک حکم خارجی به دلایلی که می‌توانست در دادرسی خارجی مطرح شده باشد، امتناع کند. (Browne and Watret, ۲۰۲۱, ۱۳)

۳-۵. رویه قضایی انگلستان در تأثیر بین‌المللی حکم

^۱ Civil Jurisdiction and Judgments Act ۱۹۸۲ (CJJA ۱۹۸۲)

رویه قضایی انگلستان در حوزه تأثیر بین‌المللی حکم، به طور کلی نقشی متفاوت در این حوزه دارد. نقش رویه قضایی انگلستان یا همان قاعده سابقه در این خصوص، مانند بسیاری دیگر از حوزه‌های نظام حقوقی انگلستان، «نقشی سازنده» است. بخش مهمی از قواعد امروزی کامن‌لا در ارتباط با «تأثیر بین‌المللی حق» برگرفته از رویه قضایی و قاعده سابقه است. این نقش به خصوص در مورد نظام حقوقی حاکم بر اجرای حکم خارجی به موجب کامن‌لا قابل توجه است. در انگلستان طبق یک تعریف قدیمی برگرفته از رویه قضایی، حکم عبارت است از «تصمیم که دادگاه در خصوص دعوائی که قبلاً اقامه شده است، می‌گیرد و سایر تصمیمات دستور نامیده می‌شود.»^۱ همچنین به تصمیم دادگاه کامن‌لا «حکم» گفته شده و به تصمیم دادگاه انصاف «قرار» گفته شده است. (بردبار، ۱۳۸۶، ۱۳۶) در «قانون دادگاه عالی» کلمه حکم شامل قرار نیز می‌شود.^۲ حکم در حوزه تعارض قوانین یا مربوط به اموال^۳ است یا مربوط به اشخاص^۴ است.^۵ حکم اموال یا مرتبط با خود مال است مثلاً خود کشتی و یا مرتبط با منافع حاصل از مال است.^۶ (Dicey, Morris and Collins, ۲۰۱۱، ۷۵)

۳-۵-۱. نقش قاعده سابقه در تعیین صلاحیت دادگاه خارجی صادرکننده حکم

یکی از شرایط اجرای حکم خارجی این است که «حکم از یک دادگاه صلاحیت دار صادر شده باشد.» (Schot, ۱۹۷۸، ۱۰۴) در دعوی امانوئل علیه سیمون^۶ قاضی به موضوع شرط اول، یعنی صلاحیت ورود پیدا کرده است و دادگاه پنج شرط را در دعوی اشخاص به شرح زیر مقرر کرد که با وجود یکی از این شرایط دادگاه خارجی صلاحیت رسیدگی و صدور حکم را داشته است: هنگامی که خوانده تبعه کشور خارجی صادرکننده حکم باشد

هرگاه خواننده به نگام اقامیه دعوی، مقیم آن کشور خارجی بوده باشد؛

هرگاه خواننده در مقام خواهان در دعوی دیگری، دادگاه خارجی را که بعداً در آن دادگاه مورد تعقیب قرار گرفته است، انتخاب کرده باشد.

هرگاه خواننده داوطلبانه در دادگاه حاضر شده باشد.

هرگاه خواننده ضمن قراردادی خود را ملزم به تسلیم به صلاحیت دادگاهی کند که رأی را صادر نموده است و به جز مورد اول، بقیه قانون سال ۱۹۳۳ یکی است و با آن مطابقت دارد و رویه قضایی انگلستان تا کنون از این قاعده عدول نکرده است.

همچنین دعوی هریس علیه تیلور^۷ نشان دهنده نقش مهم رویه قضایی انگلستان در تعیین صلاحیت دادگاه در رسیدگی به تأثیر بین‌المللی حق است. در این دعوا، خواهان در «جزیره من» اقامه دعوی نمود که خواننده نه مقیم و نه ساکن آن بود. خواننده داوطلبانه و به صورت مشروط و از طریق وکیل در جلسه دادرسی حاضر شد. وکیل به دادگاه ایراد صلاحیت را وارد کرد، اما دادگاه صلاحیت

^۱ Perlord Esher, M.R., In Onslow V. Inland Revenue Comrs. ۱۸۹۰، ۲۵ Q.B.D. ۴۶۵، at p. ۴۶۶

^۲ The supreme court of judicature (Consolidation) Act, ۱۹۲۵. vol. ۷، S. ۲۲۵ p. ۶۲۳.

^۳ Judgment in rem

^۴ Judgment in personam.

^۵ R.H. Graveson. The conflict of laws. P. ۵۴۹.

^۶ Emanuel V. Symon (۱۹۰۸ - ۱ k.b. ۳۰۲، ۳۰۹ (C.A).

^۷ Harris V. Taylor (۱۹۱۵-۲ K.B. ۵۸۰ (C.A.))

خود را پذیرفت و رأی خود را مبنی بر محکومیت خوانده صادر کرد. سپس اجرای این رأی در انگلستان خواسته شد، دادگاه این گونه رأی داد که «حضور داوطلبانه خوانده در دادگاه به منزله پذیرش صلاحیت دادگاه است.»

۳-۵-۲. اجرای حکم خارجی علیه مال

در پرونده جنکین علیه بانک انگلیس^۱ اینگونه قید شد که اگر موضوع حکم خارجی علیه اموال باشد، نسبت به تمامی اشخاصی که در این اموال حقی دارند، قابل اجراست و اگر شخصی ادعایی در این خصوص دارد، باید به مراجع صالح مراجعه کند و نمی‌تواند مانع اجرای حکم شود.

۳-۵-۳. لزوم قطعی بودن حکم خارجی برای اجرا

در پرونده نوین علیه فریمن^۲ موضوع قطعی بودن حکم خارجی مطرح گردید. در این پرونده خواهان در اسپانیا حکمی علیه خوانده در خصوص قرارداد فروش زمینی گرفته بود و برای اجرای آن در انگلستان، تقاضای اجرا نمود. در نهایت این پرونده در مجلس اعیان (دیوان عالی کشور وقت) مطرح شد و نهایتاً اینگونه گفته شد که این حکم در انگلستان نمی‌تواند اجراء شود، زیرا یک کم نهایی طبق قوانین اسپانیا تلقی نمی‌گردید. خواهان بایستی در اسپانیا دعوی کامل مرتبط با ادعا را مطرح می‌کرد و سپس اجرای آن را مطالبه می‌نمود. (Harding, ۲۰۱۳, ۷۶)

احکامی که قابلیت تغییر توسط دادگاه خارجی صادر کننده رأی را دارند در انگلستان اجرا نمی‌شوند. احکام نفقه مصداق بارز این گونه احکام هستند. در پرونده^۳ کلت علیه سارلی اجرای «حکم قابل تغییر توسط دادگاه صادرکننده رأی» پذیرفته نشد. در دعوی^۴ آبولوف علیه اوپنهایمر که تقاضای اجرای حکم روسی از دادگاه انگلیسی شده بود، دادگاه حق ارائه دلایل را هرچند از منظر خوانندگان تقلب محسوب شود، از خواهان نگرفت. یعنی امکان مجدد رسیدگی به موضوع وجود دارد.

۳-۵-۴. تأثیر تقلب در ممانعت از اجرای حکم خارجی

در پرونده وادالا علیه لاوس^۵ دادگاه اینگونه حکم داد که اگر حکم خارجی با تقلب نسبت به گمراه کردن دادگاه حاصل شده باشد، می‌توان به طور کامل آن دعوی را از نو شروع نمود. (Greenwood Collier, ۲۰۰۱, ۳۰۱) حتی اگر دادگاه مجدداً به واقعیاتی رسیدگی کند که قبلاً رسیدگی کرده است. منظور از تقلب در این پرونده، ادله ای است که دادگاه را گمراه کرده است و کذب بودن آنها برای شهود و خواهان مشهود است. اثبات تقلب و نوع آن با خواننده است.

^۱ Jenkins J. In Dol'fus Mieg V. Bank of England (۱۹۴۹).

^۲ Nouvion V. Freeman (۱۸۸۹), ۱۵ A pp. Cas. I.

^۳ Colt Industries Inc. V. Sarlie (No. ۲) (۱۹۶۶) I W.L.R. ۱۲۸۲

^۴ Abouloff V. Oppenheimer (۱۸۸۲), ۱۰ Q. B. D. ۲۹۵

^۵ Vadal. V. Lawes (۱۸۹۰), ۲۵ Q.B.D. ۳۱۰-۳۱۷.

در دعوی کاستریک علیه ایمری^۱ قاضی بلک برن اینگونه بیان کرد که تقلب کلیه عمل را فاسد می‌کند، اما اعمال نتیجه تقلب نسبت به خریدار با حسن نیت به طور جدی محل تأمل است. در اثر این آراء، قطعیت احکام خارجی به شدت زیر سؤال رفته است.» (Cheshire, ۱۹۷۴, ۶۶۱) و حکم قطعی هم با ادعای تقلب، قابلیت بررسی مجدد را می‌یابد.» (بردبار، ۱۳۸۶، ۶۹)

۳-۵-۵. تأثیر مغایرت با نظم عمومی

در دعوی دولت انگلستان علیه تیلور^۲ موضوع نظم عمومی مطرح شد که اجرای احکامی که ماهیت کیفری، جرمه یا درآمدی دارند با نظم عمومی انگلستان مغایرت دارد. در این پرونده، ادعای دولت هند علیه یک شرکت انگلیسی، مبنی بر پرداخت مالیات بر درآمد، مورد پذیرش قرار نگرفت، زیرا ادعا مربوط به درآمد یک کشور خارجی بود. (بک حق خصوصی نبود.) البته اگر پرونده دارای دو بخش باشد و یک بخش آن ادعای خصوصی باشد، می‌توان این بخش را پذیرفت.^۳

مغایرت حکم خارجی با عدالت طبیعی هم در راستای نظم عمومی بررسی می‌گردد. در پرونده جاکوبسون علیه فراکن^۴ و می‌تواند دفاعی برای خواننده باشد. در این پرونده قاضی آتکین به دو موضوع اشاره کرد. اول اینکه دادگاه صادرکننده حکم برای خواننده اخطار فرستاده باشد و دوم اینکه فرصت ارائه ادله و مدارک و دفاع را داده باشد و در غیر این صورت عدالت طبیعی دچار خدشه شده است. توضیحات قاضی آتکین هنوز هم در دفاع مبتنی بر عدالت طبیعی اساس رسیدگی‌های امروزی را در مورد اجرای حکم خارجی تشکیل می‌دهد و در دعوی متعددی مورد استناد قرار گرفته است. در دعوی اسکارپتا علیه لوفلد^۵ نیز به همین موارد اشاره بود.

۳-۵-۶. عدم ورود دادگاه انگلیسی به ماهیت رسیدگی دادگاه خارجی

در پرونده ای در ارتباط با طرح ادعای اشتباه دادگاه خارجی در زمان صدور رأی اینگونه گفته شد که: «اشتباه حکمی یا موضوعی دادگاه خارجی در صدور حکم دفاع محسوب نمی‌شود.»^۶ و حکم به اجرای رأی خارجی داده شد. (Briggs, ۲۰۱۳, ۴۴)

همچنین ارائه مدرک جدید به دادگاه انگلیسی در زمان رسیدگی به تقاضای اجرا، پذیرفته نمی‌شود، زیرا ملازمه با ورود به ماهیت دعوی دارد که در خارج رسیدگی شده و قطعی شده است. در دعوی آلیس علیه هنری^۷ خواهان در کانادا حکمی را علیه خواننده گرفته بود و اجرای آن را در انگلستان خواستار شده بود. در این زمان خواننده مدرک جدیدی را یافته بود که در رسیدگی کانادا ارائه نشده بود و یک سند سازش در اختیار داشت که اگر در دادگاه کانادا ارائه می‌شد، محکوم نمی‌شد. این مدرک به دادگاه انگلیسی که در مقام رسیدگی به تقاضای اجرای حکم بود، ارائه شد و این دادگاه اینگونه حکم داد که «پذیرش این دلیل به معنای تشکیک در حکم صادره خارجی است و پذیرش آن با اصل صحت احکام خارجی مخالف است و نمی‌توان آن را پذیرفت.»

۳-۵-۷. عدم دخالت دادگاه انگلیسی در صلاحیت داخلی دادگاه خارجی

^۱ Castrique V. Imrie (۱۸۷۰), L.R. ۴ H.L. ۴۱۴.

^۲ The Government of India V. Taylor (۱۹۵۵) A. C. ۴۹۱.

^۳ Raulin V. Fischer (۱۹۱۱) ۲ K. B. ۹۳.

^۴ Jacobson V. Frachon (۱۹۲۷), ۱۳۸ L. T. ۳۸۶.

^۵ Scarpetta V. Lowenfeld (۱۹۱۱), ۲۷, P.L.R. ۵۰۹.

^۶ Henderson V. Henderson (۱۸۴۴) – Godard V. Gray (۱۸۷۰).

^۷ Ellis V. M, Henry (۱۸۷۱), L.R. ۶ C. P. ۲۲۸.

صلاحیت بین‌المللی دادگاه خارجی کفایت می‌کند.^۱ در پرونده ای^۲ خواهان به موجب برات صادره، حکمی را در فرانسه دریافت کرد و در انگلستان تقاضای اجرای آن را نمود، (Rogerson, ۲۰۱۳، ۹۵) خواننده در دفاع خود بیان کرد که به دلیل تاجر نبودن، آن دادگاه فرانسوی که رأی را صادر کرده است، صالح نبوده است، اما دادگاه انگلستان این دفاع را نپذیرفت و حکم به اجرای رأی داد. به عبارت دیگر دادگاه انگلیسی دیگر به جزییات نوع صلاحیت محاکم در کشور خارجی ورود پیدا نخواهد کرد.

۴. نتیجه گیری

پذیرش تأثیر بین‌المللی حکم در هر دو کشور مورد مطالعه از این جهت که هر دو کشور و به خصوص انگلستان، مراودات زیادی به جامعه بین‌المللی دارند، ضروری و انکار ناپذیر است. در این بین وجود شرط رفتار متقابل و قطعی و لازم‌الاجرا بودن حکم، فصل مشترک شرایط تأثیر بین‌المللی حکم در هر دو کشور است و عدم مخالفت حکم صادره با نظم عمومی کشور محل اجرای حکم و عدم توسل به تقلب برای اخذ حکم در کشور خارجی نسبت به قانون کشور محل اجرا نیز از شرایط سلبی تأثیر بین‌المللی حکم در هر دو کشور است. آنچه که در این خصوص بین دو نظام حقوقی متفاوت جلوه می‌کند، تعدد و تنوع نظام حقوقی حاکم بر تأثیر بین‌المللی حکم در انگلستان است که برخی از این نظام‌های حاکم و از جمله نظام اتحادیه اروپا، شرایط بسیار آسان تری را برای اجرای احکام خارجی فراهم کرده است. رویه قضایی کشور انگلستان به نحوی است که به حکم صادره در خارج از انگلستان به مثابه حکم صادره در انگلستان توجه کرده و به دنبال تحقق اجرای کامل آن است. رویه قضایی محاکم ایران و به خصوص در سال‌های اخیر به سمتی بوده است که با تفسیرهای نوین از قانون اجرای احکام مدنی، قانون مدنی و قانون آیین دادرسی مدنی، به نفع تأثیر بین‌المللی حکم، آرای متعددی در خصوص تنفیذ احکام خارجی و صدور دستور اجرای آنها صادر کرده است و این رویه می‌تواند در گسترش ارتباطات ایران با جامعه جهانی و ایجاد بستر مناسب قضایی برای تشویق سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی و اجتماعی نقش مهم و اساسی داشته باشد.

منابع و مأخذ

کتاب فارسی

۱. ارفع نیا، بهشید، (۱۳۹۵)، حقوق بین‌الملل خصوصی، نشر بهتاب، چاپ هفدهم، تهران، جلد ۱.
۲. اعتدال، محمد (۱۳۷۹)، اعتبار رویه قضایی، نشر نوید شیراز، چاپ اول، شیراز.
۳. الماسی، نجادعلی، (۱۴۰۰)، تعارض قوانین، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ سی و هشتم، تهران.
۴. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۹۶)، ترمینولوژی حقوق، گنج دانش، چاپ چهل و پنجم، تهران.
۵. چایلدز، پنی، (۱۳۸۸)، گزیده رویه قضایی انگلستان در امور کیفری، مترجم: آوا واحدی نوائی، میزان، چاپ اول، تهران.
۶. حیاتی، علی عباس، (۱۳۹۸)، اجرای احکام مدنی در نظم حقوقی کنونی، انتشارات میزان، چاپ ششم، تهران.

^۱ Pemberton V. Hughes (۱۸۹۹) Lch. ۷۸ L

^۲ Vanquelin V. Bouard (۱۸۶۳)، ۱۵ C. B.N.S. ۳۴۱.

۷. خواجوی، غلامرضا، (۱۳۹۷)، قاعده سابقه در حقوق انگلیس و کامن لاء، نشر سخن گستر، چاپ اول، تهران.
۸. سلجوقی، محمود (۱۴۰۰)، حقوق بین الملل خصوصی، نشر میزان، چاپ دهم، تهران، جلد ۲.
۹. شمس، عبدالله، (۱۳۹۶)، آیین دادرسی مدنی، تهران، انتشارات دراک، چاپ چهلیم، تهران، جلد دوم.
۱۰. صدرزاده افشار، سیدمحسن، (۱۳۸۰)، آیین دادرسی مدنی و بازرگانی دادگاه‌های عمومی و انقلاب، مؤسسه انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ ششم، تهران.
۱۱. صفایی، سید حسین، (۱۳۹۸)، دوره مقدماتی حقوق مدنی: قواعد عمومی قراردادها، میزان، چاپ سی ام، تهران، جلد ۲.
۱۲. مدنی، سید جلال الدین (۱۳۹۵)، رویه قضایی، پایدار، چاپ بیست و پنجم، تهران.
۱۳. مردانی، نادر؛ قهرمان، محمد، (۱۳۹۸) اجرای احکام مدنی و اسناد لازم الاجرای خارجی در ایران، انتشارات میزان، چاپ دوم، تهران.
۱۴. معینی، رضا (۱۳۹۱)، رویه قضایی، سیمیا، چاپ دوم، تهران.
۱۵. مهاجری، علی، (۱۳۹۳) شرح جامع قانون اجرای احکام مدنی، انتشارات فکرسازان، چاپ هشتم، تهران، جلد ۲.
۱۶. نصیری، محمد، (۱۴۰۰)، حقوق بین الملل خصوصی، نشر آگاه، چاپ سی و نهم، تهران.
۱۷. نهرینی، فریدون (۱۳۹۶)، دستور موقت در حقوق ایران و پژوهشی در حقوق تطبیقی، گنج دانش، چاپ سوم، تهران.

کتاب عربی

۱. حکیم، عبد الحمید، (۱۹۶۰)، مصادر الالتزام، شركة الطبع و النشر الاهلیة، چاپ اول، بغداد.
۲. السنهوری، عبدالرزاق، (۱۹۶۰)، الوسیط فی شرح القانون المدنی، منشورات الحلبي الحقوقیه، چاپ دوم، بیروت.

کتاب لاتین

۱. Aikens, Richard, (۲۰۱۶), Brexit: Jurisdiction, Enforcement and Conflict of Laws, A case of "Fog in Channel, Continent cut off?", Monday ۱۷ October ۲۰۱۶ at The Law Society, ۱۱۳ Chancery Lane, London WC۲A ۱PL
۲. Arden, Justice, (۲۰۲۱), The Judicial System of England and Wales: A Visitor's Guide, judiciary. gsi. gov. uk.
۳. Bridgette Miles, (۲۰۱۷), Guide to Civil Justice Statistics Quarterly, Produced by the Ministry of Justice, London
۴. Briggs, Adrian, (۲۰۱۳), Conflict of Laws, Publisher OUP Oxford.
۵. Browne, Oliver and Tom Watret, (۲۰۲۱), Enforcement of Foreign Judgments, Published by Law Business Research Ltd, Meridian House, ۳۴-۳۵ Farringdon Street London, EC۴A ۴HL, UK. Ttenth edition
۶. Bryan A. Garner, Carlos Tiburcio Bea, Rebecca White Berch, (۲۰۱۶), The Law of Judicial Precedent, Publisher: Thomson Reuters
۷. Declaratory Judgment a Judgment that Merely States the Court Opinion on a Question of Law or Declares the Rights of the Parties, without Normally Including any Provision for Enforcement
۸. Dicey, Albert Venn Dicey, Lawrence Collins, John Humphrey Carlile Morris, (۲۰۱۱), Dicey, Morris and Collins on the Conflict of Laws, ۱۴th edition, Sweet & Maxwell

۹. Dougans, Robert, (۲۰۱۴), Enforcement of CIS Court Judgments in England, published for the clients by Bryan Cave LLP
۱۰. Godard V.Gray (۱۸۷۶ – L.R.۶Q.B. ۱۳۹, ۱۴۹-۱۵۰) and Schibsby V.Westenhilz (۱۸۷۰ – L.R. ۶Q.B.۱۵۵).
۱۱. Greenwood Collier, John, (۲۰۰۱), Conflict of Laws, Publisher Cambridge University Press.
۱۲. Harding, Maebh, (۲۰۱۳), Conflict of Laws, Publisher Routledge.
۱۳. Jonathan Law, (۲۰۲۲), Oxford Dictionary of Law. ۱۰th ed, Publisher: Oxford University Press, p ۲۷۱.
۱۴. Liz Paren, Caroline Coxon, Cheryl Dorall,(۲۰۰۳), The Commonwealth: A Family of Nations, Publisher: Commonwealth Secretariat
۱۵. Rogerson, Pippa, (۲۰۱۳), Collier's Conflict of Laws, Publisher Cambridge University Press
۱۶. Rupert Cross, J. W. Harris, (۱۹۹۱), Precedent in English Law, , Publisher: Clarendon Press
۱۷. Schot ,A.W.,(۱۹۷۸), Private International Law (conflict of laws), Macdonald & Evans
۱۸. Cheshire, Geoffrey Chevalier,(۱۹۷۴), Cheshire's Private International Law, Butterworths

۱. الماسی، نجادعلی و میرنسب، غلامعلی، (۱۳۸۸)، فصلنامه حقوق اسلامی (فقه و حقوق)، مطالعه تطبیقی تعارضهای داخلی نکاح، سال پنجم، شماره ۲۰.
۲. اندی، فاطمه، (۱۳۹۸)، آیین دادرسی اجرای احکام و اسناد خارجی در ایران، پژوهش‌های حقوقی قانون یار، پاییز ۱۳۹۸، دوره دوم، شماره ۷.
۳. بذریچ، حمید و دیگران، (۱۴۰۰)، نقش نظم عمومی در اجرای احکام خارجی از نظر حقوق انگلیس و ایران، پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، تابستان ۱۴۰۰، شماره ۴۷.
۴. بذریچ، حمید؛ مالکی، جلیل؛ پاشازاده، حسن؛ مجتهدی، محمدرضا، (۱۳۹۸)، بررسی عوامل شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق مدنی ایران، نشریه دانش حقوق مدنی، شماره ۱۶.
۵. بردبار، محمد حسن، (۱۳۸۶)، اجرای احکام مدنی خارجی در انگلستان از نقطه نظر کامن لاء، مجله حقوقی، شماره ۵.
۶. بریشتاین ریستائو، ادوارد، (۱۳۸۱)، «اجرای احکام خارجی به وسیله دادگاه‌های ایالتی و فدرال آمریکا»، ترجمه: محمد جواد میرفخرایی، مجله حقوقی، شماره ۲.
۷. پژوهشگاه قوه قضاییه، (۱۳۹۵)، «رابطه رویه قضایی و قانون»، تحقیقات قضایی مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، شماره ۳.
۸. پورنوری، منصوره، (۱۳۸۸)، «شناسایی و اجرای احکام دادگاه‌های خارجی در ایران»، نشریه کانون وکلا، شماره ۵۶.
۹. خالقی، علی، (۱۳۸۳)، «انتقال محکومان: تحولی بزرگ در شناسایی اعتبار احکام کیفری خارجی در ایران»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۶۴.
۱۰. خمایی زاده، فرهاد (۱۳۸۰)، تعارض قوانین در فدراسیون روسیه، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۱۶.
۱۱. دانش پژوه، مصطفی، (۱۳۹۳)، «صلاحیت بین‌المللی دادگاه‌های عمومی دولت اسلامی (مقدمه‌ای بر مطالعه تطبیقی تعارض قانونها در حقوق موضوعه و فقه و حقوق اسلامی)»، نشریه فقه و مبانی حقوق اسلامی، سال چهل و هفتم، شماره ۱.

۱۲. صفایی، سید حسین، (۱۳۷۷)، سخنی چند درباره نوآوریها و نارساییهای قانون داوری تجاری بین‌المللی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۴۰.
۱۳. صمدی فروشانی، محمود، (۱۳۹۶)، «مفاهیم و تاریخچه احکام قضایی خارجی در حقوق معاهده‌ای ایران و اتحادیه اروپا»، مطالعات حقوق، شماره ۱۱.
۱۴. نهرینی، فریدون، (۱۳۹۰)، «تشخیص ماهیت و نوع رأی دادگاه»، مطالعات حقوق خصوصی، تابستان ۱۳۹۰، سال چهل و یکم، شماره ۲.
۱۵. نیکبخت، حمیدرضا، (۳۱۸۴)، تعارض قوانین و قراردادهای، «مجله حقوقی دفتر خدمات حقوق بین‌الملل جمهوری اسلامی ایران»، شماره ۳۲.